

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Part - I) (Semester - I) Examination, May - 2023

CHILDHOOD AND GROWING UP (Paper - I)

Sub. Code : 77911

Day and Date : Tuesday, 02 - 05 - 2023

Total Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 01.30 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
 - 2) Figures to the right indicate full marks.
 - 3) Candidates who intend to write their answers in Marathi are advised to read original questions in English.
 - 4) Answer the question number 3, 4 and 5 in 800 words.

Q1) A) Choose the correct alternative and complete the following sentences. [5]

- i) Development of concepts is primarily a part of _____.
 a) emotional development b) intellectual development
 c) physical development d) social development
- ii) The _____ method is used for studying the abnormal child.
 a) Introspection b) Experimental
 c) Sociometric d) Case study
- iii) The ink blot test for assessment of personality was developed by _____.
 a) Rorschach b) Binnet
 c) Allport d) Vernon
- iv) Erickson is famous for _____ theory.
 a) Social and emotional development
 b) Psycho-motor
 c) Mental development
 d) Linguistic development

- v) Which of the following statements is not true?
 - a) Growth is a biological process
 - b) Development is a quantitative process
 - c) Education is a goal-oriented process
 - d) Learning is a process of behavioural changes

B) Answer the following questions in one sentence. [5]

- i) Who is the put forth of cognitive theory of development?
- ii) What do you mean by Introspection?
- iii) What is meant by Counselling?
- iv) Which development stage is called as 'Period of Storm & Stress'?
- v) What is the purpose of socio-metric technique?

Q2) Answer the following questions in 250 words (any six) : [30]

- a) Explain the role of parents in grooming the child.
- b) Explain the general Principles of development.
- c) Differentiate between guidance and counseling.
- d) Differentiate between growth and development.
- e) State the difficulties in development of Tribal children.
- f) Discuss the external factors affecting personality.
- g) Explain the merits and demerits of case study Method.
- h) Explain the Projective technique of assessment of personality.

Q3) Explain Introspection method of studying child behaviour with its merits and demerits. [10]

Q4) Explain the factors influencing child development. [10]

OR

What is meant by concept? Explain the steps of concept formation.

Q5) What is meant by Guidance and Counselling? Explain the role of teacher in Guidance and Counselling of students in adolescence. [10]

OR

Explain the physical, mental, emotional and social development of childhood.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) प्रश्न क्रमांक 3, 4 व 5 ची उत्तरे 800 शब्दांत लिहावीत.
 - 4) मराठीत उत्तरे लिहीणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका वाचावी.

- प्र.1) अ) रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा :** [5]
- i) 'सारे भारतीय माझे बांधव आहेत' हे वाक्य दर्शविते.

अ) समता	ब) सार्वभौमत्व
क) राष्ट्रीय ऐक्य	ड) न्याय
 - ii) मोफत व सक्तीचे शिक्षण याची तरतूद भारतीय राज्यघटनेच्या कलमामध्ये केलेली आहे.

अ) 46 व्या	ब) 45 व्या
क) 29 व्या	ड) 30 व्या
 - iii) शाळा ही आदर्श प्रतिकृती आहे.

अ) संस्कृतीची	ब) समाजाची
क) साहित्याची	ड) राष्ट्राची
 - iv) भारतीय समाजात जात ही ठरते.

अ) जन्मावरून	ब) व्यवसायावरून
क) पोशाखावरून	ड) स्वभावावरून
 - v) 'माणूस घडविण्यासाठी शिक्षण' हा आयोगाचा चौथा स्तंभ आहे.

अ) नियोजन	ब) डेलॉर्स
क) कोठारी	ड) सायमन
- ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.** [5]
- i) ब्रुटलॅंड अहवालाचे शीर्षक काय होते?
 - ii) एनकेसी (NKC) चे पूर्ण रूप लिहा.
 - iii) भारतीय राज्यघटनेच्या मसुदा समितीचे अध्यक्ष कोण होते?
 - iv) मुस्लीम कालखंडात प्राथमिक शिक्षण देणारी संस्था कोणती?
 - v) कोणत्या जागतिक संघटनेने दहा जीवनकौशल्ये सुचविली?

SA - 106

[30]

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात (250 शब्द) उत्तरे लिहा. (कोणतेही सहा प्रश्न)

- अ) भारतीय संविधानातील शिक्षणाशी संबंधित कलमे लिहा.
- ब) सातत्यपूर्ण सर्वकष मूल्यमापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) भारतीय संविधानातील नागरिकांची मूलभूत कर्तव्ये लिहा.
- ड) 'शाळा ही समाजाची आदर्श प्रतिकृती आहे' स्पष्ट करा.
- इ) वैदिक काळातील शिक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) समावेशक शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका विशद करा.
- य) शिक्षणाच्या अधिकाराची गरज स्पष्ट करा.
- र) "शांततेसाठीच सर्व शिक्षण आहे" या विधानाची शांततापूर्ण सहजीवनाच्या संदर्भात चर्चा करून शांततेसाठीच्या शिक्षणाची गरज लिहा.

प्र.3) शाश्वत विकास म्हणजे काय? शाश्वत विकासासाठीचे शिक्षणविषयक उपक्रम सुचवा. [10]

प्र.4) भारतीय राज्यघटनेच्या उद्देशपत्रिकेतील प्रबर्धित मूल्यांची चर्चा करा. [10]

किंवा

सामाजिक विविधता म्हणजे काय? सामाजिक विविधतेच्या पातळ्या स्पष्ट करा. [10]

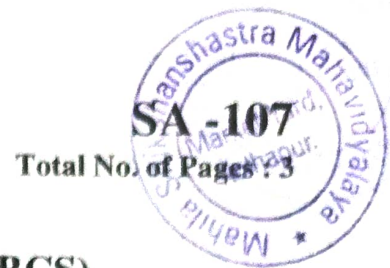
प्र.5) वैदिक व मुस्लीम काळातील शिक्षणाची पुढील मुद्द्यांच्या आधारे तौलनिक माहिती लिहा. शिक्षणाची ध्येये, अभ्यासक्रम, अध्यापन पद्धती, गुरुशिष्य संबंध व शिक्षणाची केंद्रे. [10]

किंवा

सर्व शिक्षा अभियानाची गरज लिहा. सर्व शिक्षा अभियानाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Part - I) (Semester - I) (New) (CBCS)
Examination, March/April - 2023
CURRICULUM AND PEDAGOGICAL STUDIES
UNDERSTANDING DISCIPLINES AND SUBJECT
Sub. Code : 77913

Day and Date : Saturday, 02- 09 - 2023

Total Marks : 35

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
 - 2) Figures to the right indicate full marks.
 - 3) Candidate who intend to write their answers in Marathi are advised to Read original questions in English.
 - 4) Answer the question no. 3 and 4 in 800 words.

Q1) Choose the correct alternative.

[5]

- i) In which branch of horticulture is the scientific study of fruits done?
 - a) Olericulture
 - b) Pomology
 - c) Floriculture
 - d) Nursery crop culture
- ii) Where is the National Research centre on Pomegranate situated?
 - a) Pune
 - b) Mumbai
 - c) Solapur
 - d) Nagpur
- iii) Who told of that the "Education should be self supporting"?
 - a) M.K. Gandhi
 - b) John Dewey
 - c) Plato
 - d) Swami Vivekananda
- iv) An area of knowledge that is studied in a school is called _____.
 - a) Discipline
 - b) Disciplinary Knowledge
 - c) School subject
 - d) Examination
- v) Integrating knowledge and methods from different disciplines using a real synthesis of approaches is called _____.
 - a) Interdisciplinary approach
 - b) Multidisciplinary approach
 - c) Transdisciplinary approach
 - d) Intradisciplinary approach

P.T.O.

SA - 107

[10]

Q2) Answer the following questions in 250 words. (Any two)

- What is meant by discipline? State the characteristics of discipline.
- Explain the correlation between discipline and school subject.
- State the need of learner oriented school curriculum.

Q3) Explain the concept and role of discipline according to Plato and M.K. Gandhi. [10]

Q4) Explain the importance of horticulture in poverty reduction. state the brief information of national and state level agencies involved in the horticultural development. [10]

OR

How the subjects, Mathematics and Science are the vehicles of national development? Explain with suitable examples. [10]

मराठी रूपांतर

- सूचना :
- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - जे विद्यार्थी मराठीतून उत्तरे लिहू इच्छितात त्यांनी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका वाचावी.
 - प्रश्न क्र. 3 व 4 ची उत्तरे 800 शब्दांत लिहा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा.

[5]

- फळांचा शास्त्रशुद्ध अभ्यास उद्यानशास्त्राच्या कोणत्या शाखेत केला जातो?
अ) ओलरीकल्चर
ब) पोमोलॉजी
क) फ्लोरिकल्चर
ड) नर्सरी क्रॉपकल्चर

- ii) राष्ट्रीय डाळिंब संशोधन केंद्र कोठे आहे?
अ) पुणे
ब) मुंबई
क) सोलापूर
ड) नागपूर
- iii) शिक्षण हे स्वाश्रयी असले पाहिजे असे कोणी सांगितले?
अ) एम. के. गांधी
ब) जॉन ड्युई
क) प्लेटो
ड) स्वामी विवेकानंद
- iv) शाळेमध्ये अभ्यासले जाणारे ज्ञानाचे क्षेत्र म्हणजे होय.
अ) विद्याशाखा
ब) विद्याशाखीय ज्ञान
क) शालेय विषय
ड) परीक्षा
- v) विविध दृष्टिकोनांच्या वास्तव विश्लेषणाचा वापर करून विविध विद्याशाखांच्या ज्ञान व पद्धतींचे एकत्रीकरण करणे याला असे म्हणतात.
अ) आंतरविद्याशाखीय दृष्टिकोन
ब) बहुविद्याशाखीय दृष्टिकोन
क) आंतरबोध विद्याशाखीय दृष्टिकोन
ड) विद्याशाखीय अंतर्गत दृष्टिकोन

प्र.2) खालील प्रश्नांची 250 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) विद्याशाखा म्हणजे काय? विद्याशाखेची वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) विद्याशाखा व शालेय विषय यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.
क) विद्यार्थीकेंद्रित शालेय अभ्यासक्रमाची गरज सांगा.

प्र.3) प्लेटो व एम. के. गांधी यांच्या मते विद्याशाखेची संकल्पना व भूमिका स्पष्ट करा.

[10]

प्र.4) दारिद्र्य निर्मूलनामधील उद्यानशास्त्राचे महत्व स्पष्ट करा. राष्ट्रीय व राज्य पातळीवरील उद्यानशास्त्र विकसनातील संस्थांची थोडक्यात माहिती सांगा.

[10]

किंवा

गणित व विज्ञान हे विषय राष्ट्रीय विकासाचे साधन कसे? सोदाहरण स्पष्ट करा.

[10]

ॐ ॐ ॐ

Seat No.	
-------------	--

SB - 67

Total No. of Pages : 5

B.Ed. Part-I (Semester-I) Examination, 2024-25
Childhood and Growing Up (Paper-I)
Subject Code-77911

Day and Date : Wednesday, 01-01-2025

Total Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.30 p.m.

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figure to the right indicates full marks.
- 3) Candidates who intend to write their answers in Marathi are advised to read original questions in English.
- 4) Answer the question number 3,4 and 5 in 800 words.

Q.1 A) Choose correct alternative and complete the following sentences (5)

- 1) We can measure with the help of projective technique.
A) personality B) intelligence
C) individual difference D) abilities
- 2) Which of the following statements is not true?
A. Growth is a biological process
B. Development is a quantitative process
C. Education is a goal-oriented process
D. Learning is a process of behavioural changes
- 3) The stage is called as period of "Storm and Stress".
A) Childhood B) Infancy
C) Adolescence D) Adulthood

4) The concept of is totally related with physical development.

- A) development
B) environment
C) nutrition
D) growth

5) The main obstacle in education of tribal students is

- A) language
B) poverty
C) religiousness
D) backwardness

B) Answer the following questions in one sentence.

(5)

1. Which type of constructivist theory of learning did Vygotsky propose?
2. Who is the father of psychology?
3. What is meant by Counselling?
4. What is meant by defence mechanism?
5. What is the purpose of socio-metric technique?

Q.2 Answer the following questions in 250 words (any six)

(30)

1. Differentiate between guidance and counseling.
2. Differentiate between growth and development.
3. State the difficulties in development of Tribal children.
4. How does school influences on child development?
5. Explain the merits and demerits of case study Method.
6. Explain the role of parents in grooming the child.
7. Explain the general Principles of development.
8. Explain the Projective technique of assessment of personality.

Q.3 Explain Introspection method of studying child behaviour with merits and demerits. (10)

Explain the factors influencing child development. (10)

OR

Q.4 Explain in brief Piaget's theory of development. (10)

Q.5 Explain the steps involved in concept attainment model. (10)

OR

Explain the physical, mental, emotional and social development of childhood. (10)

□□□

(मराठी रुपांतर)

सूचना :

१. सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहेत.
२. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
३. मराठीतून उत्तर लिहू इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे इष्ट ठरेल.
४. प्रश्न क्र. ३, ४ व ५ यांची उत्तरे ८०० शब्दामध्ये लिहा.

प्र. १ अ) खालील विधाने योग्य पर्याय निवडून पूर्ण करा.

(५)

१) आपण प्रक्षेपण तंत्राच्या मदतीने याचे मापन करू शकतो.

अ) व्यक्तिमत्त्व

ब) बुद्धिमत्ता

क) व्यक्ती भेद

ड) क्षमता

२) खालीलपैकी कोणते विधान सत्य नाही?

अ) वाढ ही एक जैविक प्रक्रिया आहे

ब) विकास हा एक संख्यात्मक प्रक्रिया आहे.

क) शिक्षण ही एक उद्दिष्टाधिष्ठीत प्रक्रिया आहे.

ड) अध्ययन ही एक वर्तन बदलाची प्रक्रिया आहे.

३) 'वादळी अशांततेचा काळ' असे या अवस्थेला म्हटले जाते.

अ) किशोरावस्था

ब) शैशवावस्था

क) कुमारावस्था

ड) प्रौढावस्था

४) शारीरिक विकासाशी पूर्णपणे संबंधित ही संकल्पना आहे.

अ) विकास

ब) वातावरण

क) आहार

ड) वाढ

५) आदिवासी विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणातील प्रमुख अडथळा हा आहे.....

अ) भाषा

ब) गरीबी

क) धर्म

ड) मागासलेपणा

ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

(५)

- १) व्हिगोत्स्की यांनी ज्ञानरचनावादी अध्ययनाची कोणती उपपत्ती मांडली?
- २) मानसशास्त्राचे जनक कोण?
- ३) समुपदेशन म्हणजे काय?
- ४) संरक्षण यंत्रणा म्हणजे काय?
- ५) समाजमिती तंत्राचा उद्देश कोणता?

प्र.२ पुढील प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दांमध्ये लिहा. (कोणतेही सहा)

(३०)

- १) मार्गदर्शन आणि समुपदेशन यातील फरक स्पष्ट करा.
- २) वाढ आणि विकास यातील फरक स्पष्ट करा.
- ३) आदिवासी मुलांच्या विकासातील अडचणी सांगा.
- ४) बालकांच्या व्यक्तिमत्व विकासावर शाळा कसा प्रभाव टाकते?
- ५) व्यक्ति-अभ्यास पद्धतीचे गुण दोष स्पष्ट करा.
- ६) बालसंगोपनातील पालकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ७) विकास प्रक्रियेची सर्वसामान्य तत्वे स्पष्ट करा.
- ८) व्यक्तिमत्व मापनाचे प्रक्षेपण तंत्र स्पष्ट करा.

प्र.३ बालकाच्या वर्तन अभ्यासाच्या आत्मनिरीक्षण पद्धतीची गुणदोषासह चर्चा करा?

(१०)

प्र.४ बालविकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

(१०)

किंवा

पियाजे यांची विकासात्मक आपत्ती स्पष्ट करा.

प्र.५ संकल्पना प्राप्ती प्रतिमानामध्ये समाविष्ट होणाऱ्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

(१०)

किंवा

किशोरावस्थेची शारीरिक, मानसिक, भावनिक व सामाजिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

□□□

Seat No.	
-------------	--

SB - 68

Total No. of Pages : 5

B. Ed. (Course-2) (Paper - 2) Semester-I
Examination 2024-25
Contemporary India and Education
Subject Code : 77912

Day and Date : Thursday, 02-01-2025

Total Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 01.30 p.m.

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Candidates who intend to write their answers in marathi are advised to read the original question in English.

Q.1 A) choose the correct alternatives and rewrite the sentences again.(5)

- i) Ten core elements were introduced in the curriculum by National Policy of Education.
 - a) 1948
 - b) 1968
 - c) 1986
 - d) 1992
- ii) In vedic period concept was called as cosmic law.
 - a) Ruth
 - b) Trinity
 - c) Upanishad
 - d) Dharma.
- iii) School is an idealized epitome of
 - a) Culture
 - b) society
 - c) Literature
 - d) Nation
- iv) Teacher asks the questions to whole class is the type of interaction.
 - a) teacher-Student
 - b) teacher- class.
 - c) student-teacher
 - d) all above.

v) Free and compulsory education is introduced in the article..... of the Indian constitution.

a) 28th

b) 45th

c) 14th

d) 30th

(5)

B] Answer in one sentence.

- i) In which year first National Education Policy was introduced?
- ii) Write the Long form of NCF.
- iii) Which world organization suggested ten life skills?
- iv) Which year was Right to Education Act came into force?
- v) Define national Integration in one sentence

Q.2 Answer the following questions in brief. (at least 250 words)

(any 6 out of 8)

(30)

- 1) What should be the objectives of Peace Education for Collective Living?
- 2) State the objectives of Kothari Education commission.
- 3) Explain the characteristics of muslim Education.
- 4) School is the miniature of the society explain it.
- 5) Explain the role of the teacher regarding the society.
- 6) Explain the effect of globalization on education.
- 7) Explain the objectives of sarva shiksha abhiyan.
- 8] 'Equality' Explain its meaning.

Q.3 Describe the interaction in school. As a teacher with efforts will you take of for healthy interactions in the school?

(10)

Q.4 What is international understanding? Explain the role of the school in developing the feeling of international understanding. (10)

OR

Compare the education in Vedic and Buddha period with reference to the educational objectives, curriculum, discipline and teacher.

Q.5 What is meant by life skill? Explain the life skills given by World Health Organization. (10)

OR

What is social diversity? Explain the levels of social diversity in India.

□□□

Seat No.	
-------------	--

SB - 69

Total No. of Pages : 3

B. Ed. (Part-I) (Semester-I) Examination -2024-25
CURRICULUM & NPEDAGOGICAL STUDIES-
Understanding Discipline
& Subjects (Course-3)
Sub. Code : 66453 / 77913

Day and Date : Friday, 03-01-2025

Total Marks : 35

Time : 10.30 a.m. to 12.00 p.m.

Instructions:

- 1) All questions are compulsory
- 2) Figures to the right indicate full marks
- 3) Read English question paper as original version.

Q.1 Answer the following in one sentence

(05)

- (i) What is the motto of Indian tourism department?
- (ii) Who is the chief promoter of idealism?
- (iii) What is the long form of H.T.I. ?
- (iv) Write the definition of discipline
- (v) Who provoked the importance of self realization through Education?

Q. 2 Answer any TWO of the following in 250 words

(10)

- a) Write the types of horticulture
- b) Define the functions of a discipline
- c) Explain interdisciplinary nature of school curriculum

Q.3 Answer the following in 800 words.

(10)

Explain the role of science & maths as vehicles of national development

Q.4 Explain the need of teaching western science in school & college (10)

OR

Describe the changing role of teacher in school Education.

□□□

946544

(मराठी रुपांतर)

बी.एड. (भाग-१) सेमिस्टर-१ : परीक्षा २०२५
विद्याशाखा व विषयांचे आकलन (पेपर-३)

सूचना :

१. सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहेत.
२. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
३. मुळ प्रश्नपत्रिकेसाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहा.

प्र. १ एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

(५)

- १) पर्यटन खात्याचे द्विदवाक्य कोणते?
- २) एच. टी. आय. चे पूर्णरूप काय?
- ३) आदर्शवादाचे मुख्य प्रवर्तक कोण?
- ४) शिक्षणाद्वारा आत्मसाक्षात्कारचे महत्त्व कोणी विषद केले?
- ५) विद्याशाखेची व्याख्या लिहा.

प्र. २ कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात लिहा.

(१०)

- १) उद्यानविद्येचे प्रकार लिहा.
- २) विद्याशाखेची कार्ये विषद करा.
- ३) शाले विषयांचे आंतरविद्याशाखीय स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र. ३ खालील प्रश्नांची ८०० शब्दात उत्तरे लिहा.

(१०)

गणित आणि विज्ञान विषयांची राष्ट्रीय विकासाची चाके म्हणून भूमिका स्पष्ट करा.

प्र. ४ कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात लिहा.

(१०)

शाळा आणि महाविद्यालयामध्ये पाश्चिमात्य विज्ञान शिकवण्याची गरज स्पष्ट करा.

किंवा

शालेय शिक्षणात शिक्षकाची बदलती भूमिका वर्णन करा.

□□□

Seat	
No.	

SJ - 45

Total No. of Pages : 5

B. Ed. (Part - I) Semester - I
Examination, April - 2025
Childhood and Growing up (Paper - I)
Sub. Code : 77911

Day and Date : Thursday, 24/04/2025

Total Marks : 70

Time : 02.30 pm to 05.30 pm.

- Instruction :**
- 1) All questions are compulsory
 - 2) Figures to right indicate full marks.
 - 3) Candidates who intend to write their answer in Marathi are advised to read the original questions in English.
 - 4) Answer question No. 3, 4, and 5 is 800 words each.

Q. 1 A) Choose correct alternative and rewrite.

[5]

- 1) The period of is 6 to 12 Years.
 - a) Childhood
 - b) Infancy
 - c) Adolescence
 - d) Foetal
- 2) Creativity, problem solving these techniques are used in
 - a) Formation and difference
 - b) Guidance and counselling
 - c) Nurturing and interest
 - d) Language and emotion
- 3) Piaget has put forth theory of Development.
 - a) Emotional
 - b) Cognitive
 - c) Psychomotor
 - d) Social

- 4) The word growth, indicates change in child.
 - a) Quantitative
 - b) Qualitative
 - c) Social
 - d) Habitual
- 5) The children away from general rights is called children.
 - a) Rural
 - b) Urban
 - c) Deprive
 - d) Tribe

B) Answer the following questions in one sentence or Phrase

[5]

- 1) For what purpose the socio metric technique is used?
- 2) What are the types of Leadership?
- 3) What are the social function of the family?
- 4) What is the difference between growth and Development?
- 5) The stage adolescence is called as period of what?

Q. 2. Answer the following questions in brief in 250 words. (any six)

[30]

- 1) Explain the general principles of development process.
- 2) Explain the projective technique of assessment of personality.
- 3) Discuss about the problems in development of girl child.
- 4) Discuss in brief about the impact of family on nurturing the child.
- 5) State the importance of psychological test in guidance and counselling of children.
- 6) Explain the step of concept attainment model.
- 7) Explain characteristics of emotional development of adolescents.
- 8) Explain the introspection method of studying child behaviour.

Q. 3. What is family? Explain types of family and relationship between parents and child.

- Q. 4. Explain the concept of Growth and Development and state the factors related to development. [10]

OR

- Q. 4. Discuss the case study method of studying child behaviour with merits and demerits.
- Q. 5. Illustrate the causes of individual difference. How the study of individual difference is beneficial to the teacher? [10]

OR

What do you mean by personality? Explain the Internal and External factors affects on personality.

मराठी रूपांतर

- प्र. 1 अ) योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा. [5]

1) वय वर्ष 6 ते 12 हा या अवस्थेचा कालावधी आहे.

अ) किशोरावस्था

ब) शैशवावस्था

क) कुमारावस्था

ड) भ्रूणावस्था

2) सृजनशिलता व समस्या निराकरण तंत्र साठी वापरतात.

अ) निर्मिती व फरक

ब) मार्गदर्शन व समुपदेशन

क) संगोपन व आवड

ड) भाषा व भावना

3) पियाजे यांनी विकासाची उपपत्ती मांडली.

अ) भावनिक

ब) बोधात्मक

क) क्रिया कौशल्यात्मक

ड) सामाजिक

4) वाढ हा शब्द बालकातील बदल सुचित करतो.

अ) संख्यात्मक

ब) गुणात्मक

क) सामाजिक

ड) सवयीवर आधारीत

- 5) जी मुले सामान्य हक्कापासून दूर राहतात त्यांना मुले असे म्हणतात.
 अ) ग्रामीण ब) शहरी क) वंचित ड) भटकी

ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

[5]

- 1) समाजमिती तंत्राचा वापर कशासाठी केला जातो?
- 2) नेतृत्वाचे प्रकार कोणते?
- 3) कुटुंबसंस्थेची सामाजिक कार्ये कोणती?
- 4) वाढ व विकासातील यातील फरक लिहा.
- 5) कुमारावस्थेस कोणता काळ म्हटले जाते?

प्र. 2. खालील प्रश्नांची उत्तरे (250) शब्दात लिहा. (कोणतेही सहा)

[30]

- 1) विकास प्रक्रियेची सर्वसामान्य तत्वे स्पष्ट करा.
- 2) व्यक्तीमत्व मापनाचे प्रक्षेपण तंत्र स्पष्ट करा.
- 3) मुलींच्या विकासातील अडचणींची चर्चा करा.
- 4) बालकाच्या भरण-पोषणावर कुटुंबाचा असणारा प्रभाव थोडक्यात स्पष्ट करा.
- 5) बालकांना मार्गदर्शन व समुपदेशन करण्यासाठी मानसशास्त्रीय चाचण्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- 6) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमानाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- 7) कुमारांच्या भावनिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- 8) बाल वर्तन अभ्यासाच्या आत्मनिरीक्षण पध्दतीची चर्चा करा.

प्र. 3. कुटुंब म्हणजे काय? कुटुंबाचे प्रकार सांगून कुटुंबातील पालक – बालक सहसंबंध स्पष्ट करा. [10]

प्र. 4. वाढ व विकासाची संकल्पना स्पष्ट करून विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. [10]

किंवा

बालकांच्या वर्तन अभ्यासाच्या व्यक्ती अभ्यास पध्दतीची गुण दोषांसहित चर्चा करा.

- प्र. 5. व्यक्तीभेदाची कारणे स्पष्ट करा. व्यक्तीभेदात्मक अभ्यासाची शिक्षकाच्या दृष्टीने उपयुक्तता [10]
विशद करा.

किंवा

व्यक्तीमत्त्व म्हणजे काय? व्यक्तीमत्त्वावर परिणाम करणारे अंतर्गत व बाह्य घटक स्पष्ट करा.

814875

5) was the chairperson of Indian Education Commission, 1964

a) Mudaliyar	b) Kothari
c) Radhakrishnan	d) Hansa Mehta

B) Answer in one sentence.

[5]

- i) What is Universalization of education?
- ii) Define National Integration.
- iii) Write two famous educational centres in Muslim period.
- iv) Write two life skills.
- v) In which year 'Right to Education Act' came into force?

Q. 2. Answer the following questions in 250 words. (Any Six)

[30]

- a) Explain the teacher's role in relation with society.
- b) Explain aims of education in 'Vedic Period'.
- c) What are the 'Aaryasatyas' and 'Ashtangik Marg' in Buddhism?
- d) Explain the role of teacher and discipline in 'Islamic Period'.
- e) Explain Oriental and Occidental educational controversy.
- f) Write the fundamental duties of citizen in Indian Constitution.
- g) Write the features of 'Sarva Shiksha Abhiyan'.
- h) What is the need of 'International Understanding'?

Q. 3. Explain the need of 'Peace Education'. Which programs will you [10]
organise for 'Peace Education' in your school?

Q. 4. Explain 'School is an ideal epitome of the society'. [10]

OR

Explain 'Continuous and Comprehensive Evaluation.'

Q. 5. What is 'National Integration'? Explain it's need.

OR

What is 'Social Diversity'? Explain the levels of 'Social Diversity'.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) मराठीतून उत्तरे लिहू इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे इष्ट ठरेल.
 4) प्रश्न क्र 3, 4, व 5 यांची उत्तरे प्रत्येकी 800 शब्दांत लिहा.

प्र. 1 अ) योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा.

[5]

- 1) बौद्ध शिक्षणाचे माध्यम भाषा होते.
 अ) मराठी ब) हिंदी क) पाली ड) संस्कृत
- 2) समावेशक शिक्षण व्यवस्था साठी राबवली जाते.
 अ) स्त्रिया ब) प्रौढ क) निरक्षर ड) विशेष बालके
- 3) मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाची तरतूद भारतीय राज्यघटनेच्या कलमामध्ये केलेली आहे.
 अ) 30 व्या ब) 14 व्या क) 45 व्या ड) 28 व्या
- 4) चिरंतन विकासासाठी मध्ये जागतिक परिषद भरवली गेली.
 अ) 2003 ब) 2004 क) 2005 ड) 2002
- 5) भारतीय शिक्षण आयोग १९६४ चे अध्यक्ष हे होते.
 अ) मुदलियार ब) कोठारी क) राधाकृष्णन् ड) हंसा मेहता

ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

[5]

- i) 'शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण' म्हणजे काय?
- ii) राष्ट्रीय एकात्मतेची व्याख्या लिहा.

- iii) मुस्लिम कालखंडातील दोन प्रसिद्ध शिक्षणकेंद्रे सांगा.
- iv) दोन जीवनकौशल्ये सांगा.
- v) 'शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम' कोणत्या वर्षापासून लागू झाला?

प्र. 2. खालील प्रश्नांची 250 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही सहा)

[30]

- अ) शिक्षकाची समाजाशी संबंधित भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) वैदिक काळातील शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- क) बौद्ध तत्त्वज्ञानातील आर्यसत्ये आणि अष्टांगिक मार्ग सांगा.
- ड) मुस्लिम काळातील शिक्षकाची भूमिका व शिस्त स्पष्ट करा.
- इ) महितभाषानिष्ठ आणि आंग्लभाषानिष्ठ यांच्यातील शैक्षणिक वाद स्पष्ट करा.
- फ) भारतीय राज्यघटनेतील 'नागरीकांची मुलभूत कर्तव्ये' सांगा.
- य) 'सर्व शिक्षा अभियानाची' वैशिष्ट्ये लिहा.
- र) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्याची गरज का आहे?

प्र. 3. शांततेसाठी शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा. शाळेमध्ये तुम्ही यासाठी कोणते उपक्रम आयोजित कराल? [10]

प्र. 4. 'शाळा समाजाची आदर्श प्रतिकृती आहे' स्पष्ट करा. [10]

किंवा

'सातत्यपूर्ण व सर्वकष मूल्यमापन' संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र. 5. राष्ट्रीय एकात्मता म्हणजे काय ? त्याची गरज स्पष्ट करा. [10]

किंवा

सामाजिक विविधता म्हणजे काय? सामाजिक विविधतेच्या पातळ्या स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Part - I) (Semester - I)
Examination, January-2026
CHILDHOOD AND GROWING UP (Paper - I)
Sub. Code : 77911

Day and Date : Monday, 12/01/2026

Total Marks : 70

Time : 10:30 a.m. to 01:30 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
 - 2) Figures to the right indicates full marks.
 - 3) Answer of question number 3, 4 and 5 should be written in 800 words.
 - 4) Candidates who intend to write their answer in Marathi are Advised to read original question in English.

Q1) A) Choose the correct alternative and complete the following sentences. [5]

- 1) The period of Adolescence is in the _____ years.

A) 6 to 12	B) 0 to 5
C) 13 to 19	D) 20 to 25
- 2) The growth generally depends on _____.

A) Heredity	B) House
C) School	D) Enviornment
- 3) The 'ink blot test' for testing personality was developed by _____.

A) Murray	B) Morgan
C) Rorscharch	D) Piaget

- 4) _____ is a social group consisting of one or more men and one or more women and their own or adopted children living in the same house.

A) Group
B) Family
C) Society
D) Friends

- 5) An _____ refers to set of emotions, beliefs and behaviors towards a particular object, person, thing or event.

A) Creativity
B) Interest
C) Aptitude
D) Attitude

B) Answer the following questions in one sentence.

[5]

- 1) What is meant by leadership?
- 2) What is meant by Dalit?
- 3) Who developed concept Attainment Model?
- 4) State two fields of studying Human Behaviour.
- 5) What do you mean by heredity?

Q2) Answer the following questions in 250 words. (Any Six)

[30]

- 1) Explain the general principles of development.
- 2) Explain the characteristics of social development in adolescence.
- 3) Explain the basic needs of child.
- 4) Differentiate between growth and development.
- 5) State the characteristics of Rural Society.
- 6) Explain the factors affecting child development in urban society.
- 7) Explain types of families.
- 8) What is parenting? Explain the types parenting styles.

Q3) Discuss the case study method of studying child behaviour with merits and demerits. [10]

Q4) What is meant by concept? Explain the steps of concept formation. [10]

OR

What is meant by personality? Illustrate social and personal factors influencing personality.

Q5) What is meant by guidance and counselling? Explain the need of guidance and counselling of students in adolescence. [10]

OR

Explain in brief, Piaget's theory of development.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
 2) उजवीकडील बाजूचे अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) प्रश्न क्र. 3, 4 व 5 याची उत्तरे 800 शब्दांमध्ये लिहा.
 4) जे विद्यार्थी मराठीतून उत्तरे लिहू इच्छितात त्यांनी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका वाचावीच

Q1) अ) खालील विधाने योग्य पर्याय निवडून पूर्ण करा. [5]

- 1) कुमारावस्थेचा कालावधी ----- वर्षांचा आहे.
 अ) 6 ते 12 ब) 0 ते 5
 क) 13 ते 19 ड) 20 ते 25

- 2) वाढ ही सामान्यपणे ----- वर अवलंबून आहे.
 अ) अनुवंश ब) घर
 क) शाळा ड) वातावरण
- 3) व्यक्तिमत्व मापनाचे शाईचे डाग चाचणी ----- यांनी विकसित केली.
 अ) भरे ब) मॉर्गन
 क) रोसार्क ड) पियाजे
- 4) एकाच घरात राहणारा एक किंवा अधिक पुरुष व एक किंवा अधिक स्त्रिया आणि त्याची स्वतःची अथवा दत्तक मुले याचा सामाजिक समूह म्हणजे ----- होय.
 अ) समूह ब) कुटुंब
 क) समाज ड) मित्रमंडळी
- 5) एखाद्या विशिष्ट वस्तू, व्यक्ती किंवा घटनेबद्दल भावना विश्वास आणि वर्तन यांचा संच म्हणजे ----- होय.
 अ) सर्जनशीलता ब) अभिरुची
 क) अभिक्षमता ड) अभिवृत्ती

ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

[5]

- 1) नेतृत्व म्हणजे काय?
- 2) दलित म्हणजे काय?
- 3) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमान कोणी विकसित केले?
- 4) मानवी वर्तनाच्या अभ्यासाची दोन क्षेत्रे लिहा.
- 5) अनुवंश म्हणजे काय?

Q2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 250 शब्दांत लिहा. (कोणतेही सहा)

[30]

- 1) विकास प्रक्रियेची सर्वसामान्य तत्त्वे स्पष्ट करा.
- 2) कुमारावस्थेतील सामाजिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- 3) बालकाच्या मूलभूत गरजा स्पष्ट करा.
- 4) वाढ व विकास यातील फरक स्पष्ट करा.
- 5) ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- 6) शहरी समाजाचा बालकाच्या विकासावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Part - I) (Semester - I)
Examination, January-2026
Contemporary India and Education (Paper - II)
Sub. Code : 77912

Day and Date : Tuesday, 13/01/2026
 Time : 10:30 a.m. to 01:30 p.m.

Total Marks : 70

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
 - 2) Figures to the right indicates full marks.
 - 3) Answer of question number 3, 4 and 5 should be written in 800 words.
 - 4) Candidates who intend to write their answer in Marathi are advised to read original question in English.

Q1) A) Choose the correct alternative and rewrite the following sentences again. [5]

- 1) 'Learning to live together' is the third pillar of _____ commission.
 A) Planning B) Dellor
 C) Kothari D) Simon
- 2) The Target to increase the entrants in higher education is decided in _____ five year plan.
 A) VIII B) IX
 C) X D) XI
- 3) According to the Right to Education Act 2009, _____ seats are reserved in school for disadvantaged and weaker sections.
 A) 10% B) 15%
 C) 20% D) 25%

- 4) School is and idealized epitome of _____.
 A) Culture
 B) Society
 C) Literature
 D) Nation
- 5) IQ of gifted children is more than _____.
 A) 40
 B) 80
 C) 60
 D) 140

B) Answer in one sentence.

[5]

- 1) What is globalization of education?
- 2) In which year was the constitution of India adopted?
- 3) In which year did the world conference recommend the concept of an inclusive education in Thailand?
- 4) Write the definition of continuous and comprehensive Evaluation.
- 5) Who was the president of National Knowledge Commission?

Q2) Answer the following questions in 250 words. (Any Six)

[30]

- 1) State the articles on education given in the Constitution of India.
- 2) Explain the characteristics of a school group.
- 3) Explain the need of education for sustainable development.
- 4) Explain the interaction in the classroom.
- 5) Explain the role of teacher in school.
- 6) State the fundamental duties of citizens given in Indian Constitution.
- 7) Explain the concept of Right to Education.
- 8) Explain the role of the teacher related to the society.

Q3) Define social Diversity. Explain the various levels of Diversity.

[10]

- Q4) Explain the characteristics of Sarva Shiksha Abhiyan by stating the aims and objectives of Sarva Shiksha Abhiyan. [10]

OR

Compare the aims, curriculum and discipline in Vedic and Buddha education.

- Q5) What is National Integration? What are the obstacles that will be removed through education? [10]

OR

State ten life skills by the World Health Organization and explain the role of the teacher in the development of these life skills.

मराठी रुपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
 2) उजवीकडील बाजूचे अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) प्रश्न क्र. 3, 4 व 5 याची उत्तरे 800 शब्दांमध्ये लिहा.
 4) जे विद्यार्थी मराठीतून उत्तरे लिहू इच्छितात त्यांनी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका वाचावीच

- Q1) अ) रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा. [5]
- 1) 'सहजीवनासाठी अध्ययन' हा ----- आयोगाचा तिसरा स्तंभ आहे.
 अ) नियोजन ब) डेलॉर्स
 क) कोठारी द) सायमन
- 2) उच्च शिक्षणातील प्रवेश वाढविण्याचे उद्दिष्ट ----- पंचवार्षिक योजनेत ठरविण्यात आले.
 अ) आठव्या ब) नवव्या
 क) दहाव्या द) अकराव्या

- 3) शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, 2009 नुसार वंचित व दुर्बल घटकांसाठी ----- जागा शाळेमध्ये राखीव ठेवण्यात आल्या आहेत.
- अ) 10% ब) 15%
- क) 20% ड) 25%
- 4) शाळा ही ----- आदर्श प्रतिकृती आहे.
- अ) संस्कृतीची ब) समाजाची
- क) साहित्याची ड) राष्ट्राची
- 5) प्रज्ञावान मुलांचा बुध्दांक ----- पेक्षा जास्त असतो.
- अ) 40 ब) 80
- क) 60 ड) 140
- ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.
- 1) शिक्षणाचे जागतिकीकरण म्हणजे काय ?
- 2) भारतीय राज्यघटना कोणत्या वर्षी अंगिकृत करण्यात आली ?
- 3) थायलंडमध्ये झालेल्या कोणत्या वर्षाच्या जागतिक परिषदेमध्ये समावेशक शिक्षणाच्या संकल्पनेची शिफारस करण्यात आली होती ?
- 4) सातत्यपूर्ण सर्वोच्च मूल्यमापनाची व्याख्या लिहा.
- 5) राष्ट्रीय ज्ञान आयोगाचे अध्यक्ष कोण होते ?

[5]

Q2) छात्सीत प्रश्नांची थोडक्यात (250 शब्द) उत्तरे लिहा. (कोणतेही सहा)

[30]

- १) भारतीय संविधानातील शिक्षणाशी संबंधीत कलमे लिहा.
- २) शाळा समूहाची लक्षणे स्पष्ट करा.
- ३) चिरंतन विकासासाठी शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
- ४) वर्गातील आंतरक्रिया स्पष्ट करा.
- ५) शिक्षकाची शाळेतील भूमिका स्पष्ट करा.
- ६) भारतीय संविधानातील नागरिकांची मूलभूत कर्तव्ये लिहा.
- ७) शिक्षण हक्क संकल्पना स्पष्ट करा.
- ८) समाजासंदर्भात शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.

Q3) सामाजिक विविधता म्हणजे काय ? सामाजिक विविधतेच्या पातळ्या स्पष्ट करा. [10]

Q4) सर्व शिक्षा अभियानाची ध्येये व उद्दिष्टे सांगून सर्व शिक्षा अभियानाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]

किंवा

वैदिक आणि बौद्धिक शिक्षणाची ध्येये, अभ्यासक्रम व शिस्त यासंदर्भात तुलना करा.

वेध

Q5) राष्ट्रीय एकात्मता म्हणजे काय ? राष्ट्रीय एकात्मतेला बाधा आणणारे घटक कोणते ? [10]
शिक्षणातून हे बाधक घटक कसे दूर करता येतील, ते स्पष्ट करा.

किंवा

जागतिक आरोग्य संघटनेचे नमूद केलेली दहा जीवनकौशल्ये सांगून जीवनकौशल्ये विकसनात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Part - I) (Semester - I)
Examination, January-2026
Understanding Discipline and Subjects (Paper - III)
Sub. Code : 77913

Day and Date : Friday, 16/01/2026

Total Marks : 35

Time : 10:30 a.m. to 12:00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
 - 2) Figures to the right indicates full marks.
 - 3) Candidates who inted to write their answers in Marathi are advised to read original questions in English.

Q1) Rewrite sentences by using suitable alternative.

[5]

- 1) Plato wrote his thoughts about education in the _____ Granth.

A) Emilee	B) Republic
C) The Log	D) Eyon
- 2) Pomology is related to _____.

A) Vegetables	B) Flowers
C) Plants	D) Fruits
- 3) _____ is developed surrounding in front of or backyard of the home.

A) Agriculture	B) Green house
C) Nursery	D) Parasabag

- 4) In Interdisciplinary teaching, _____ teaching has to be done.
- A) Team B) Individual
- C) Micro D) Experimental
- 5) On 4th August, 1956 Asia's first nuclear reactor was established in _____.
- A) Kolkata B) Chennai
- C) Trombe D) Delhi

Q2) Write answers in 250 words. (Any Two)

[10]

- 1) Mahatma Gandhiji's concept of discipline.
- 2) Interdisciplinary Approach.
- 3) Co-relation between discipline and school subjects.

Q3) Answer the following question in about 800 words.

[10]

What is Multiculturalism? Explain the problems of Multiculture and International Hospitality.

Q4) What is Discipline? Explain the role of disciplinary knowledge in school curriculum and role of teacher in disciplinary knowledge. (800 words)

[10]

OR

What is the need of teaching western Science, Maths and Philosophy in school and college? (800 words)

मराठी रुपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील बाजूचे अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मराठी रुपांतराबद्दल शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विचारात घ्यावे.

Q1) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

[5]

- 1) प्लेटो यांनी आपल्या ----- या ग्रंथामध्ये शिक्षणाविषयक विचार मांडले आहे.
अ) एमिली
ब) रिपब्लिक
क) द लॉग
ड) इवॉन
- 2) पोमोलॉजी हे -----शी संबंधित आहे.
अ) भाजीपाला
ब) फूले
क) वनस्पती
ड) फळे
- 3) घराभोवती, घराच्या समोर किंवा पाठीमागे ----- विकसित केलेली असते.
अ) शेती
ब) हरितगृह
क) रोपवाटीका
ड) परसबाग
- 4) आंतरविद्याशाखीय अध्यापनामध्ये ----- अध्यापन करावे लागते.
अ) संघ
ब) वैयक्तिक
क) सूक्ष्म
ड) प्रायोगिक
- 5) 4 ऑगस्ट 1956ला आशिया खंडातील पहिली अणुभट्टी ----- येथे कार्यान्वित झाली.
अ) कोलकाता
ब) चेन्नई
क) ट्राम्बे
ड) दिल्ली

Q2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (शब्दमर्यादा 250) (कोणतेही दोन)

[10]

- 1) महात्मा गांधीजींची विद्याशाखेची संकल्पना.
- 2) आंतरविद्याशाखीय दृष्टिकोन.
- 3) विद्याशाखा व शालेय विषय यातील परस्परसंबंध.

Q3) खाली दिलेल्या प्रश्नाचे उत्तर 800 शब्दांत लिहा.

[10]

बहुसांस्कृतिकवाद म्हणजे काय? बहुसांस्कृतिक आणि आंतरराष्ट्रीय आदरातिथ्याच्या समस्या स्पष्ट करा.

Q4) विद्याशाख म्हणजे काय? शालेय अभ्यासक्रमातील शाखीय ज्ञानाची भूमिका व शाखीय ज्ञानात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. (शब्दमर्यादा 800)

[10]

किंवा

पाश्चात्य विज्ञान, गणित आणि तत्त्वज्ञान यांची शाळा आणि महाविद्यालयात शिकविण्याची गरज काय आहे? (शब्दमर्यादा 800)